

اقتصاد رقابتی؛

نقطه ایده آل یک اقتصاد پویا

گزارشی از برگزاری دومین همایش توسعه فضای رقابتی کشور

اشاره:

در این همایش یک روزه که با همت مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی در مرکز همایش های بین المللی صدا و سیما برگزار شد؛ ارتباط توسعه فضای رقابتی و کاهش قیمت تمام شده، نقش کارایی بازارها در توسعه فضای رقابتی، نقش نهادها و زیرساخت ها در توسعه فضای رقابتی، نقش ثبات اقتصاد کلان در توسعه فضای رقابتی و نقش ابداع و نوآوری در توسعه فضای رقابتی تبیین شد.

محورهای همایش شامل نقش کاهش قیمت تمام شده در توسعه فضای رقابتی، اثر رانت جویی و فساد بر توسعه فضای رقابتی، تأثیر انحصارات و مواضع ورود به بازار بر توسعه فضای رقابتی، نقش هزینه های مبادله بر توسعه فضای رقابتی، نقش سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر توسعه فضای رقابتی، نقش سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی در توسعه فضای رقابتی است.

از دیگر محورهای این همایش می توان به بررسی طرح ها و تجارب موفق بنگاه های اقتصادی در کاهش قیمت ها، نقش سیاستهای تجاری، ارزی، پولی، مالی و صنعتی در توسعه فضای رقابتی، نقش قوانین کار، رقابت و حمایت از حقوق مصرف کننده در توسعه فضای رقابتی و نقش بازارهای پولی و مالی در توسعه فضای رقابتی اشاره کرد.

کسب توانمندی لازم در بخش خصوصی

در ابتدا مهندس محمود دودانگه - رییس موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی وزارت بازرگانی - دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله نظام را مستلزم توجه به الزام هدفمند کردن یارانه‌ها و پیاده‌سازی همه جانبه اصل ۴۴ قانون اساسی دانست. وی گفت: دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی هدف اول سند چشم‌انداز ۲۰ ساله است که باید به آن دست یافت. بر این اساس، پیش‌بینی شده است که ایران دارای تعامل‌سازنده با دنیا و صادرکننده محصولات با فناوری بالا باشد و به طور کلی به رتبه برتر منطقه در تمامی زمینه‌ها دست یابد.

رییس موسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی افزود: دستیابی به اهداف سند

دکتر نهایندیان: دولت‌ها با تعیین قیمت، فایده اصلی ساز و کار فضای رقابتی را ابر و عقیم می‌کنند. زیرا با رقابتی شدن بنگاه‌های ناکارآمد از عرصه اقتصاد رشد درون‌زا می‌شود ولی با دخالت دولت این رشد حاصل نمی‌شود.

چشم‌انداز بیست ساله مستلزم توجه به الزام هدفمند کردن یارانه‌ها و پیاده‌سازی همه جانبه اصل ۴۴ قانون اساسی است، این درحالی است که پیاده‌سازی همه جانبه این اصل از قانون اساسی به عنوان مدل نوین اداره اقتصاد کشور مطرح می‌شود که اگر این اصل به طور کامل پیاده‌سازی شود، ایران می‌تواند در سطح منطقه حرف اول را بزند و در اقتصاد جهانی، به یک قطب تبدیل شود.

وی تصریح کرد: ایران در این رابطه باید برنامه ریزی هوشمند و اثربخشی را برای ورود به سازمان جهانی تجارت داشته باشد؛ چرا که الحاق به این سازمان به طور قطع تأثیرگذاری بسیاری را روی فضای رقابتی در ایران خواهد داشت. در این رابطه بخش خصوصی باید توانمندی‌های لازم را به دست آورد.

به گفته دودانگه، وزارت بازرگانی هم اکنون پیاده‌سازی برنامه نهضت کاهش قیمت

تمام شده را در دستور کار دارد، در این راستا بخش خصوصی با ارتقا کیفیت و کاهش قیمت تمام شده، به طور قطع می‌تواند به اجرای هرچه بهتر این برنامه کمک کند.

وی اظهار داشت: براساس مطالعاتی که در فاصله سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۸ میلادی انجام شده است، شاخص‌های متعددی میان ایران و رقبا مورد بررسی قرار گرفته است. در این میان، تولید ناخالص داخلی کشورهای منطقه به قیمت ثابت سال ۲۰۰۰، برای ترکیه ۳۷۶/۹ میلیارد دلار و عربستان ۲۵۹ میلیارد دلار است که این شاخص برای ایران، رقم ۱۵۱ میلیارد دلاری را نشان می‌دهد.

به گفته دودانگه، اول شدن در منطقه یک نگاه داخل را می‌طلبد که وضعیت و روند ما در کشور را مشخص می‌کند و یک نگاه بیرونی که بررسی کشورهای رقیب و ارزیابی از آینده آنها و روند حرکت رو به

رشد آنها است.

رییس کمیته ملی نهضت کاهش قیمت تمام شده گفت: تولید ناخالص سرانه از دیگر شاخص‌ها است که بر این اساس، بررسی‌ها نشان می‌دهد که این شاخص برای امارات ۲۶ هزار دلار، کویت ۲۳ هزار دلار، رژیم اشغالگر قدس ۲۱ هزار دلار، اردن ۲۴۷۶ دلار و ایران ۲۱۳۷ دلار است.

دودانگه رشد تولید ناخالص سرانه کشورهای منطقه را به ترتیب برای آذربایجان ۱۵/۵ درصد، ترکمنستان ۱۳/۴ درصد، ازبکستان ۵ درصد و ایران ۴/۳ درصد عنوان و تصریح کرد: با رویه موجود، بسیار سخت است که به اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله نظام دست یابیم، بنابراین باید تلاش خود را مضاعف کنیم.

حمایت دولت از بنگاه‌های داخلی در مقابل رقبا خارجی

دکتر محمد نهایندیان - رییس اتاق

بازرگانی، صنایع و معادن ایران - بر خروج کامل دولت از امور تصدی‌گرایانه برای دستیابی به فضای رقابتی در کشور تأکید کرد. وی با اشاره به سابقه نهاد بازار در ایران گفت: باید موانع رقابتی در کشور را در یکصد سال اخیر بررسی کرد.

رییس اتاق ایران با اشاره به پارادایم ساختار، رفتار و عملکرد در مباحث سازماندهی صنعتی یادآور شد: اگر بنگاه‌های ما به شکل رقابتی عمل نمی‌کنند باید ساختارها را بررسی کرد و دید چگونه ساختارهایی به وجود آمد که رقابت را تضعیف کرد.

وی با اشاره به برخی اظهارنظرها مبنی بر ناتوانی بخش خصوصی ایران گفت: بخش خصوصی ایران در بازارهای خارجی و سایر ساختارها فعال است و اگر در داخل کشور بنگاه‌های اقتصادی دست به دامان دولت می‌شوند باید ریشه را در ساختارهای رقابت‌زدا بررسی کرد.

وی افزود: "انحصار دولتی" اولین لطمه را به توان رقابتی بنگاه‌ها زد و با حضور دولت در عرصه بنگاهداری وظایف آن در زمینه سیاست‌گذاری و بهبود فضای رقابتی تحت تأثیر قرار گرفت.

نهایندیان در ادامه گفت: اگر به فضای رقابتی در اقتصاد نیازمندیم باید دولت رقابت‌پذیر داشته باشیم تا بنگاه‌های رقابت‌پذیر ایجاد کند.

وی با اشاره به ویژگی‌های دولت رقابت‌پذیر تصریح کرد: دولت رقابت‌پذیر نمی‌تواند وارد عرصه بنگاهداری شود و برای تقویت بنگاه‌ها در فضای رقابتی نیز ساختارهای لازم را فراهم می‌کند.

رییس اتاق ایران با تأکید بر حضور پر رنگ دولت‌ها در تمام اقتصادها یادآور شد:

دولت‌ها در اقتصاد حضور دارند اما نه به عنوان بنگاهدار بلکه به عنوان تقویت‌کننده فضای رقابتی و حمایت از تحقیق و توسعه. وی افزود: در ایجاد فضای رقابتی نیازمند باز

تعریف وظیفه دولت هستیم و دولت باید از شکل متصدیانه و رقیب به طور کامل خارج شود و توان خود را برای حراست از رقابت و توانمندی‌سازی بنگاه‌ها برای رقابت بگذارد.

دکتر نهایندیان یکی از موانع رشد فضای رقابتی را "فساد" و "تلقی از فساد" دانست و تصریح کرد: فساد اقتصادی یکی از مخرب‌ترین عوامل در جلوگیری از فضای رقابتی است و این مطلب به دستگاه‌های اجرایی و نظارتی باز می‌گردد.

وی با تأکید بر لزوم توجه به اظهارنظر فعالان اقتصادی تصریح کرد: گاهی مسؤولان دولتی نسبت به اظهار نظر فعالان اقتصادی نگاه منفی دارند اما اطلاع از تلقی فعالان اقتصادی برای مسؤولان دولتی مفید و لازم است حتی اگر این تلقی‌ها

نادرست باشد.

دکتر نهایندیان با اشاره به همکاری اتاق ایران برای تعیین رتبه رقابت‌پذیری ایران در مجمع جهانی اقتصاد، از تعیین رتبه ایران به طور کارشناسی در سال جاری خبر داد.

وی با تأکید بر مکانیزم فضای رقابتی برای خارج کردن بنگاه‌های ناکارآمد از عرصه اقتصادی تصریح کرد: دولت‌ها با تعیین قیمت، فایده اصلی ساز و کار فضای رقابتی را ابر و عقیم می‌کنند. زیرا با رقابتی شدن بنگاه‌های ناکارآمد از عرصه اقتصاد رشد درون‌زا می‌شود ولی با دخالت دولت این رشد حاصل نمی‌شود.

وی یکی از لازمه‌های مدیریت را صوری دانست و خاطر نشان کرد: رسیدن به نتیجه فوری ما را به مقصود نمی‌رساند و دولت با تعیین قیمت‌ها نمی‌تواند به نتیجه مطلوب و

فوری دست پیدا کند و باید تلاش کنیم که واحدهای تولیدی توان رقابتی با بنگاه‌های خارجی داشته باشند.

رییس اتاق ایران دولت را پاسدار فضای رقابتی دانست و افزود: دولت باید در شرایط نابرابر از بنگاه‌های داخلی در مقابل رقبای خارجی حمایت کند. زیرا به دلیل تورم داخلی و سیاست ثبات نرخ ارز توان رقابتی واحدهای داخلی کاهش می‌یابد و تولید داخلی هرساله تحت فشار بیشتری قرار می‌گیرد.

وی با تأکید بر هم راستایی سیاست‌های مالی، ارزی با سیاست‌های تجاری یادآور شد: واحدهای تولیدی به دلیل تحریم‌ها تحت فشار هستند و هزینه بانکی و خواب کالا و ماشین آلات دارند و این امر شرایط

پشتیبانی از تجارت

دکتر مهدی غضنفری - وزیر بازرگانی - با استناد به آمار بانک جهانی در سال ۲۰۱۰ میلادی، رتبه مجموع مولفه‌های شاخص خدمات پشتیبانی در تجارت ایران را در میان ۱۵۵ کشور، ۱۰۳ اعلام کرد و افزود: بر اساس بررسی کارشناسان موسسه مطالعات و پژوهش‌ها با اندکی بهبود می‌توان این رتبه را به ۸۷ رساند.

وزیر بازرگانی همچنین به تفکر فضای انحصار در بازار اشاره کرد و گفت: با برخی طرز تفکرها مواجه هستیم که نگاه استخری به جریان تجارت دارند به نحوی که در این شرایط یک یا ۲ تولیدکننده مصرف داخل را تامین کند و در صورت نیاز به واردات نیز بخشی از آن از این طریق تامین می‌شود. غضنفری در مقابل این دیدگاه جریان رودخانه‌ای را عنوان کرد و گفت: در این

غضنفری تأکید کرد: ما در فضای رقابتی به دنبال شناسایی مولفه‌های اقتصاد کلان و اصلاح زیرساخت‌ها هستیم که بتوانیم به نحو مطلوب به توسعه اقتصادی کمک کنیم، زیرا با سنجش و ارزیابی و مدیریت واحدهای تولیدی می‌توان خدمات قابل توجهی را به مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان ارائه داد.

وی اجرای صحیح هدفمندسازی یارانه‌ها، بهبود سریع و اصلاح زیرساخت‌ها و سیستم‌های حمل و نقل، عملیات گمرکی و اصلاح قوانین و مقررات اصل ۴۴ قانون اساسی، برقراری امنیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز شناسایی بازارهای هدف را از جمله راهکارهای اساسی برای توسعه فضای رقابتی دانست و افزود: با اجرای این عوامل می‌توان زمینه افزایش اشتغال و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی را فراهم کرد.

در کشور نیروی کار آماده داریم اما سطح اشتغال پایین است. از جمله موارد مطرح دیگر در فضای رقابتی اقتصاد کشور مواردی مانند اصلاح قوانین پیچیدگی‌های بازار مالی، سطوح آمادگی تکنولوژی و نوآوری در همه‌ی بخش‌ها است که این‌ها می‌توانند معیارهایی برای اعلام میزان رقابت‌پذیری کشورمان باشند.

وی درباره قوانین نیز اذعان کرد: انبوهی از قوانین را نوشتن و تصویب کردن خود به خود نمی‌تواند موتور محرکه باشد، از سوی دیگر ما ظرفیت‌هایی از این همین قانون‌های فعلی را مورد استفاده قرار ندادیم.

غضنفری در ادامه سخنانش با اشاره به رتبه ۱۰۳ ایران در مولفه‌های پول نیوز شاخص خدمات پشتیبانی از تجارت در بررسی که توسط بانک جهانی انجام شده است، اظهار کرد: از جمله مقوله‌های مطرح در

دکتر غضنفری: انبوهی از قوانین را نوشتن و تصویب کردن خود به خود نمی‌تواند موتور محرکه باشد. از سوی دیگر ما ظرفیت‌هایی از این همین قانون‌های فعلی را مورد استفاده قرار ندادیم.

را برای رقابت نابرابر کرده است بنابراین سیاستگذاران باید هزینه سیاسی را که به واحدهای تولیدی وارد می‌شود جبران کنند. وی اصل هدفمند کردن یارانه‌ها که در اذهان بر یارانه سوخت متمرکز شده است را تعیین قیمت حاصل از فضای رقابتی دانست و یادآور شد: باید بحث رقابتی کردن فضا را هدف قرار دهیم و در واگذاری‌های اصل ۴۴ قرار نیست که بنگاه‌های را از بخش دولتی به شبه دولتی بدهیم به این دلیل که شبه دولتی‌ها بهتر حرف گوش می‌کنند زیرا در فضای رقابت باید نتیجه بهتر حاصل شود. وی در پایان بهبود فضای کسب و کار را یک اقدام مستمر دانست که باید به شکل مرتب مورد بازبینی و بازسازی قرار بگیرد.

رتبه ۱۰۳ ایران در خدمات

جریان بسیاری از کشورها اجازه واردات، صادرات را می‌دهند و از سویی تولید کیفی نیز خواهد بود. وی با بیان این که در زمان حاضر تقابل میان نگاه رودخانه‌ای و استخری در میان مجلس و مطبوعات وجود دارد، گفت: باید مشخص کنیم که جزو کدام گروه هستیم آیا تفکر انحصاری را پی‌گیری می‌کنیم و یا این که اجازه رقابت‌پذیری رودخانه‌ای را می‌دهیم.

وی ادامه داد: دستیابی به اقتصاد رقابتی، نقطه ایده آل یک اقتصاد پویا است که رسیدن به این فضای رقابتی به عوامل عناصری از جمله کسب و کار و بازارهای جدید نیاز دارد.

وی مشکلات فضای کسب و کار را بی‌ثباتی قانونی و اجرایی، نبود قوانین کارآمد و موثر و کمبود ابزارهای اطلاعاتی و مالی و فنی عنوان کرد و ادامه داد: با برطرف کردن این موانع می‌توان اقتصاد پویا را در کشور پایبیزی کرد.

وزیر بازرگانی اظهار کرد: رقابت‌پذیری یک مفهوم مقایسه‌ای است که شاید خوب بودن کفایت نمی‌کند بلکه خوب‌تر بودن است که در رقابت‌پذیری مورد توجه قرار می‌گیرد و به همین دلیل کار در این حوزه کمی سخت می‌شود زیرا شاید برخی از سازوکارها را اصلاح کردن کفایت نکند. وی ادامه داد: اصلی‌ترین موضوعی که رقابت‌پذیری را جدی می‌کند، قدرت انتخابی است که در عصر حاضر به مصرف‌کننده داده شده است.

وزیر بازرگانی در ادامه طراحی خط‌کشی برای اندازه‌گیری فضای رقابتی اقتصاد کشور را پیشنهاد داد و افزود: در کشور ما می‌تواند دستگاه‌هایی در بخش خصوصی یا دولتی برای اندازه‌گیری مولفه‌های رقابت‌پذیری در کشور مد نظر قرار بگیرند.

او در ادامه در بیان مولفه‌های مرتبط با فضای رقابتی اقتصاد کشورها به بحث اشتغال اشاره کرد و یادآور شد: در حالی که

این بررسی سهولت حمل و نقل بوده که رتبه ایران از بین ۱۵۵ کشور رتبه ۱۲۱ بوده است. در مقوله امکان ردیابی محمولات و فرآیند ترخیص گمرکی نیز به ترتیب رتبه‌های ایران ۱۱۰ و ۱۰۶ بوده است.

به گفته وزیر بازرگانی هم‌چنین رتبه ایران در مولفه‌ی کیفیت حمل و نقل و تحویل به موقع محمولات و ظرفیت خدمات پشتیبانی ایران نیز به ترتیب ۸۶، ۸۵ و ۶۹ اعلام شده است.

غضنفری تصریح کرد: طبق بررسی انجام شده اگر کمی در بهبود سهولت حمل و نقل و امکان ردیابی محمولات تلاش کنیم می‌توانیم رتبه ایران را از ۱۰۳ به ۸۷ برسانیم.

او در پایان درباره تحریم‌های ایران تصریح کرد: تحریم‌ها در حدی نیستند که فشار مضاعفی را برای ما ایجاد کنند، با وجود این ما باید دنبال این باشیم که چگونه از منابع خود بهتر استفاده کنیم.